

3.1.3 Finanční podmínky v základním vzdělávání

V kalendářním roce 2019 byly výrazně navýšeny celkové veřejné výdaje na základní vzdělávání v meziročním srovnání o 17 207 mil. Kč (celkem 100 713,2 mil. Kč), což je navýšení o 20,6 procentního bodu. Podíl výdajů na základní vzdělávání z celkových veřejných zdrojů se zároveň zvýšil z 37,7 % na 40,6 %. Jednotkové výdaje na jednoho žáka od předchozího roku vzrostly o 16 706 Kč (18,8 p. b.) na 105 515 Kč. Základní školy byly v roce 2019 financovány normativně, tzn. na principu „financování na žáka“, od ledna 2020 podle odlišného systému. Nové právní předpisy stanovují maximální možný rozsah vzdělávání nebo maximální možný rozsah přímé pedagogické činnosti hrazený ze státního rozpočtu. Provozní náklady a investice nadále hradí zřizovatelé. Financování výdajů soukromých škol z prostředků státního rozpočtu se řídilo zákonem č. 306/1999 Sb., o poskytování dotací soukromým školám, předškolním a školským zařízením, ve znění pozdějších předpisů.

Ředitelé základních škol často usilují o získávání dalších zdrojů financování. Zapojují se do grantových a projektových programů na místní, regionální i republikové úrovni a dlouhodobě zlepšují podmínky vzdělávání. Finanční podmínky umožňují vzdělávání podle všech oblastí příslušných ŠVP a poskytování souvisejících školských služeb v absolutní většině škol. Podle hodnocení ČŠI finanční podmínky škol „rozhodně umožňovaly“ vzdělávání podle všech oblastí ŠVP v 69,2 % škol a „spíše umožňovaly“ toto vzdělávání ve zbývajících 30,8 % ZŠ.

V uplynulém školním roce byly sledovány v navštívených veřejných školách úhrady zákonných zástupců žáků související s poskytovaným vzděláváním a školskými službami. Nejčastěji se jedná o finanční částku na akce menšího rozsahu, jako jsou např. kino, divadlo, třídní výlety, doprava na akce atd. (86,5 %). Většina škol (76,8 %) vyžaduje od zákonných zástupců úhradu vícedenních nebo pravidelných aktivit, nejčastěji lyžařského kurzu a školy v přírodě. Téměř 40 % škol vybírá prostředky na výtvarné potřeby a 60 % škol na jiné školní potřeby. Způsob vybírání finančních prostředků ze strany škol se v jednotlivých školách značně liší. Školy často nevydávají proti vybrané hotovosti příjmové doklady, nenevidují tyto prostředky v účetnictví, učitelé, pokud finanční prostředky vybírají, nemají většinou uzavřené dohody o hmotné odpovědnosti dle § 252 zák. č. 262/2006 Sb.

V těchto případech ČŠI v průběhu inspekční činnosti vždy upozornila ředitele na nesprávnou praxi a rizika při výběru zejména hotovostních finančních prostředků a doporučila správný postup. Ředitelé škol doporučení ČŠI akceptovali, cca v jedné třetině přijali opatření již v průběhu inspekční činnosti.

3.1.4 Personální podmínky v základním vzdělávání

Stěžejním hodnotícím ukazatelem kvalitní školy je kvalita pedagogického sboru, míra jeho kvalifikovanosti, aprobovanosti, profesní zdatnosti, zároveň však schopnosti empatie a respektu každého jednotlivého učitele vůči žákům. Tito učitelé své dovednosti využívají ke kvalitní vzdělávací činnosti se žáky. Úkolem ředitele školy je pedagogický sbor budovat, podporovat a vést. Ani zapojení školy do řady projektů nebo zkvalitňování materiálních podmínek nemá potřebný dopad bez toho, že by ředitel nastavil funkční pravidla, uplatňoval pedagogické vedení, reagoval na silné i slabé stránky svých pedagogů, zajišťoval podporu zejména začínajícím pedagogům a zkvalitňoval tak pedagogické procesy ve škole.

3.1.4.1 Ředitelé základních škol

Při hodnocení personálních podmínek škol ČŠI mj. sleduje plnění zákonných předpokladů pro výkon funkce ředitele školy. Počet ředitelů, kteří nesplňují tyto zákonné požadavky pro výkon své funkce, je dlouhodobě velmi nízký. Ředitelé si uvědomují význam tzv. kvalifikačního studia, které je povinné v úvodu jejich působení ve funkci; kromě několika osob, které byly jen dočasně pověřeny vedením školy, všichni ředitelé hodnocených základních škol toto studium absolvovali.

Ne zcela pozitivní je zjištění, které se týká preferencí ředitelů škol při volbě témat svého následného profesního rozvoje. Většina z nich se sice i nadále vzdělává, avšak jen v 6,2 % základních škol mohla ČŠI hodnotit tuto oblast, která je podmínkou úspěšného řízení školy, na výborné úrovni. V nejdůležitější oblasti, tj. zaměření na pedagogické vedení školy, se vzdělávaly jen necelé dvě třetiny ředitelů. Většina ředitelů se věnuje především vzdělávání v oblasti právních předpisů, ekonomické a finanční oblasti. Podíl ředitelů, kteří absolvovali vzdělávání v legislativní oblasti, se stále zvyšuje, získané informace přesto nejsou v praxi vždy efektivně využívány. Tato zjištění však jsou odrazem skutečnosti, že oblast právních předpisů ve školství je značně nepřehledná a turbulentní, ve školách přitom chybí právní a ekonomičtí specialisté.